

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

De Staatssecretaris van EL&I
Dr. H. Bleker
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Bestuursstaf
Directie Ruimte, Milieu en
Vastgoedbeleid

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Datum 10 februari 2012
Onderwerp Aanvraag deel I Nb-wetvergunning militaire vliegactiviteiten

Onze referentie

BS/2012001180
Bijlage

Onderzoeksrapport met
achtergrondrapporten

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Geachte heer Bleker,

Hierbij vraag ik een vergunning aan ex art. 16 en art. 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) voor de militaire laagvliegactiviteiten met helikopters boven of nabij Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten in de daartoe aangewezen helikopterlaagvlieggebieden. In of nabij de helikopterlaagvlieggebieden liggen verschillende Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten. Ingevolge de Nb-wet kan laagvliegen met helikopters als *handeling* worden beschouwd met een mogelijk verslechterend of verstorend effect op de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in Natura 2000-gebieden of die schadelijk kan zijn voor de Beschermde Natuurmonumenten. Volgens de Nb-wet is voor dergelijke handelingen met mogelijke negatieve effecten een vergunning nodig. Het ministerie van EL&I is op grond van het Besluit Vergunningen het Bevoegde Gezag voor militaire activiteiten in Natura 2000-gebieden.

Gefaseerde aanpak

Deze aanvraag volgt op de afspraak uit 2008 van onze ambtsvoorgangers om voor militaire vliegactiviteiten één Nb-wetvergunning aan te vragen. In beginsel zijn militaire vliegtuigen voor de uitvoering van hun taken boven heel Nederland actief. Dit impliceert dat bij alle 162 Natura 2000-gebieden en bij de Beschermde Natuurmonumenten moet worden gekeken of er mogelijk negatieve effecten te verwachten zijn van de militaire vliegactiviteiten. In 2008 stelden EL&I en Defensie vast dat de militaire vliegactiviteiten niet steeds afzonderlijk in de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden worden opgenomen, maar dat in plaats hiervan voor deze activiteiten één vergunning wordt aangevraagd. Hierdoor kunnen de militaire vliegactiviteiten en de mogelijke effecten daarvan op de beschermde natuurwaarden beter in samenhang worden beoordeeld.

Dit is een complex project vanwege het grote aantal Natura 2000-gebieden met elk hun eigen beschermde, unieke natuurwaarden en de diversiteit in aard en omvang van militaire vliegactiviteiten. Het verzamelen van de veelheid aan relevante gegevens en de beoordeling ervan moet zorgvuldig gebeuren. Dit vergt tijd en een goede projectbeheersing. Met het oog hierop is in overleg met uw ministerie besloten de vergunning voor militaire vliegactiviteiten gefaseerd aan te vragen. Voorliggende aanvraag betreft het laagvliegen van helikopters in de

speciaal daartoe aangewezen helikopterlaagvlieggebieden. Afhankelijk van de oefening kan daar tot op het maaiveld worden gevlogen. De met luchthavenregelingen aangewezen helikopterlandingsplaatsen in de helikopterlaagvlieggebieden zijn hierbij inbegrepen.

Bestuursstaf
Directie Ruimte, Milieu en
Vastgoedbeleid

Voor overige militaire vliegactiviteiten wordt in een volgende fase een vergunning aangevraagd. In overleg met uw ministerie is vastgesteld dat er geen ecologische noodzaak is om vooruitlopend hierop die vliegactiviteiten te staken of aan te passen.

Datum
10 FEB. 2012
Onze referentie

Operationele behoefte

Het ministerie van Defensie draagt bij aan vrede en veiligheid, in eigen land en daarbuiten. Daartoe beschikt het over verschillende capaciteiten, waaronder militaire jacht- en transportvliegtuigen, gevechts- en transporthelikopters en lesvliegtuigen. Voordat vliegers van Defensie operationeel kunnen worden ingezet, moeten zij voldoende hebben geoefend. Zijn de vliegers eenmaal voor die taken gekwalificeerd, dan moeten die vaardigheden volgens een jaarlijks oefenprogramma worden onderhouden.

Het doel van trainingsvluchten is het waarborgen van de operationele inzetbaarheid van de militaire luchtvloot. Een groot deel van die oefeningen wordt in het buitenland uitgevoerd, maar het is niet mogelijk alle oefeningen naar het buitenland te verplaatsen. Een deel daarvan wordt ook in Nederland uitgevoerd, ook boven of nabij door de Nb-wet beschermde natuurgebieden.

Laagvliegen is onlosmakelijk verbonden met het operationele optreden van militaire helikopters, enerzijds omdat vliegen op lage hoogte de eigen bescherming van vliegtuig en bemanning bevordert, anderzijds omdat lucht- en landeenheden in toenemende mate geïntegreerd met elkaar optreden.

Helikopterlaagvlieggebieden en beschermde natuurgebieden

Op basis van luchtvaartwetgeving zijn in Nederland thans tien militaire helikopterlaagvlieggebieden (GLV'en) operationeel: **Noord-Drenthe (GLV I), Midden-Drenthe (GLV II), West-Drenthe (GLV III), Ginkelse Hei (GLV IV), Oirschot (GLV V), Veluwe / Randmeren (GLV VII), De Peel (GLV VIII), Voorne-Putten / Hoeksewaard, Maas en Waal, en Wieringermeerpolder.**¹ Laagvlieggebied Oirschot overlapt niet en ligt ook niet nabij een Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument. Aangezien effecten van helikopterlaagvliegen in dit gebied op de onder de Natuurbeschermingswet beschermde natuurwaarden op voorhand zijn uit te sluiten, is dit gebied niet bij de effectenbeoordeling betrokken.

De overige negen actieve helikopterlaagvlieggebieden overlappen, of liggen nabij in totaal 30 onder de Nb-wet beschermde natuurgebieden. Hiervan zijn 28 Natura 2000-gebieden: **Waddenzee, Witterveld, Drentsche Aa-gebied, Drouwenerzand, Drents-Friese Wold & Leggelderveld, Elperstroomgebied, Havelte-Oost, Dwingelderveld, Mantingerbos, Mantingerzand, Uiterwaarden IJssel, Boetelerveld, Veluwe, Uiterwaarden Waal, Loevestein Pompveld & Kornsche Boezem, IJsselmeer, Ketelmeer & Vossemeer, Veluwerandmeren, Voornes Duin, Oude Maas, Haringvliet, Oudeland van Strijen, Hollands Diep, Biesbosch, Voordelta, Deurnsche Peel & Mariapeel, Grote Peel, Sarsven en De Banen.** De twee zelfstandige Beschermd Natuurmonumenten zijn: **Overcingel, en Grote Gat.**

¹ Het gebruik van een elfde laagvlieggebied, Salland (GLV VI), is opgeschort en maakt geen deel uit van deze aanvraag.

Op basis van een voorstudie is voor acht van deze beschermde natuurgebieden bepaald dat negatieve effecten op voorhand zijn uit te sluiten. Voor 22 natuurgebieden is beoordeeld wat de effecten zijn van helikopterlaagvliegactiviteiten. De ligging van de laagvlieggebieden en van de verschillende Natura 2000-gebieden of zelfstandig gelegen Beschermde Natuurmonumenten is grafisch weergegeven op het kaartmateriaal in de bijlagen bij deze aanvraag.

Bestuursstaf
Directie Ruimte, Milieu en
Vastgoedbeleid

Datum
10 FEB. 2012
Onze referentie

Onderbouwing van de Nb-wetvergunningaanvraag

Bij deze aanvraag zijn een hoofdrapport en de bijbehorende achtergrondrapporten gevoegd, die als onderbouwing bij deze vergunningaanvraag dienen. Dit rapport is op 25 november 2011 afgesloten. Het hoofdrapport en de achtergrondrapporten bevatten nadere informatie over de beschermde natuurwaarden, het militaire gebruik van de helikopterlaagvlieggebieden en een beschrijving van de mogelijke effecten op de beschermde natuurwaarden. In de rapportage zijn per beschermd natuurgebied de mogelijke effecten passend beoordeeld aan de hand van de best beschikbare ecologische en wetenschappelijke informatie. Waar een Natura 2000-gebied nog niet definitief is aangewezen, is het ontwerp-aanwijzingsbesluit gehanteerd. Als daar concrete aanleiding toe is, kunnen de mogelijke effecten van laagvliegen op de beschermde natuur opnieuw worden bezien.

Het getoetste laagvlieggebruik berust op het gemiddeld aantal vliegrekken in de helikopterlaagvlieggebieden in de periode 2003-2008. Daarbij is ervan uitgegaan dat het helikopterlaagvliegen voorlopig niet in betekende mate afwijkt van het getoetste gebruik. Ook gaat deze aanvraag ervan uit dat de helikopterlaagvlieggebieden de komende jaren operationeel blijven. In 2014 worden de helikopterlaagvlieggebieden geëvalueerd waarbij tevens naar de gebruiksgegevens wordt gekeken.

Voorgestelde maatregelen om mogelijke effecten uit te sluiten

Uit het bijgevoegde rapport blijkt dat in vijf Natura 2000-gebieden mogelijke effecten bij het huidige gebruik van de helikopterlaagvlieggebieden niet zijn uit te sluiten. Het gaat om de gebieden **Deurnsche Peel en Mariapeel, Grote Peel, Uiterwaarden Waal, Voordelta** en de **Waddenzee**. Voor deze gebieden worden maatregelen voorgesteld om verstoring van de beschermde natuurwaarden te voorkomen. Dit heeft betrekking op de laagvlieggebieden De Peel (GLV VIII), Maas en Waal, Voorne-Putten, Hoeksewaard en Wieringermeerpolder.

Voorgesteld wordt in bepaalde perioden niet te vliegen boven of nabij (delen van) de hierboven genoemde Natura 2000-gebieden (invloedssfeer) in de meest gevoelige periodes van enkele beschermde vogelsoorten. Een nadere beschrijving van de maatregelen ter voorkoming van een mogelijke verstoring vindt u in bijgevoegde rapportage. Met de uitvoering van deze maatregelen zijn significante effecten van het laagvliegen met helikopters in de helikopterlaagvlieggebieden op de beschermde natuurwaarden ook in deze vijf Natura 2000-gebieden uit te sluiten.

Registratie vliegrekken

Het ministerie van Defensie zal de in de rapportage genoemde maatregelen verwerken in zijn operationele bedrijfsvoering. Voor de handhaving van de Nb-wetvergunning voor de Natura 2000-gebieden en de Beschermde Natuurmonumenten in de militaire helikopterlaagvlieggebieden zal Defensie de vliegrekken boven en nabij desbetreffende gebieden blijven registreren. Desgevraagd kan uw ministerie te allen tijde rapportages uit dit registratiesysteem opvragen uit hoofde van zijn functie als Bevoegd Gezag.

Consultaties

In aanloop naar deze vergunningaanvraag is intensief overlegd tussen medewerkers van het ministerie van Defensie en uw ministerie. Daarnaast is een aantal natuurorganisaties waaronder Vogelbescherming Nederland en de Waddenvereniging, in de gelegenheid gesteld te reageren op eerdere conceptrapportages. Hun reacties zijn betrokken bij het definitieve rapport dat bij deze aanvraag is gevoegd.

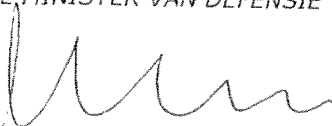
Bestuursstaf
Directie Ruimte, Milieu en
Vastgoedbeleid

Datum
10 FEB. 2012
Onze referentie

Concluderend

Gelet op het bovenstaande verzoek ik u mede op grond van de informatie in bijgevoegd rapport het ministerie Defensie voor onbepaalde tijd een vergunning ex artikel 16 en artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 te verlenen voor het laagvliegen met militaire helikopters boven en nabij Natura 2000-gebieden en beschermde Natuurmonumenten gelegen in de daarvoor aangewezen helikopterlaagvlieggebieden. Ik ga ervan uit dat u hiermee voldoende informatie heeft om de aanvraag in behandeling te nemen en ik zie uit naar uw reactie op dit verzoek.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

drs. J.S.J. Hillen